

Okruhy ke SZZ z psychologie

pro obor Učitelství pro 2. st. ZŠ a SŠ

1. Učení a jeho pojetí v pedagogické psychologii – definice učení, obecné zákony učení a typy učení (pojetí Kuliče, tradiční pojetí učení, senzomotorické učení, učení poznatkům, učení metodám řešení problémů, sociální učení).
2. Psychologické aspekty hodnocení učebního výkonu žáka – funkce hodnocení, objektivita a subjektivita hodnocení, zásady pedagogicko-psychologického hodnocení (Helus), chyby při vnímání a hodnocení žáků (chyby sociální percepce), Motivace k učebnímu výkonu – Hrabal ml., Pavelková – základní typy potřeb, ovlivňování učební motivace, kauzální atribuce.
3. Pedagog jako činitel pedagogického procesu – učitel jako profesionál (vnímání profese, profesní identita, commitment – Woods, profesionální zdatnost – autodiagnostika učitele - Pavelková), učitelovo pojetí výuky, osobnost učitele – rizikové osobnostní rysy učitele, speciální schopnosti učitele, učitelovy postoje k žákům.
4. Žák jako činitel pedagogického procesu – heterogenita žákovské populace: nadaní žáci (identifikace, rozvoj – obohacování, akcelerace - Hříbková), selhávající a neprospívající žáci (učitelské typizace – Kučera, výzkumy pražské skupiny školní etnografie, žákovská pojetí školního neúspěchu, škatulkování, práce s chybou – z věkového hlediska, procesuální práce s chybou), školní zdatnost prezentovaná žákem (academic self-efficacy), školní úspěšnost – motivace, hodnocení, žáci se speciálními vzdělávacími potřebami.
5. Pedagogická diagnostika, prognostika v pedagogické praxi – styly učení (geneze stylů, teorie stylů učení – typologický model, diagnostika a autodiagnostika stylů učení, intervence), žákovské pojetí učiva (diagnostika, didaktické testy, ovlivňování), diagnostika školního klimatu a individuálních žákových charakteristik (sociometrie, motivační aspekty – Hrabal st., diagnostické prostředky – pozorování, rozhovor, analýza učebních výkonů žáka, testové metody, kazuistika)
6. Interakce ve výchově – sociální zpevnování (Piagetův a Kohlbergův model morálního vývoje), vývojové odlišnosti sociálního modelu (Čáp), postoje vychovatele, komunikace z psychologického hlediska (Berne), bariéry v komunikaci.

7. Determinace duševního vývoje, předmět studia a principy současné vývojové psychologie, standardní vývojové modely (konstantní, akcelerovaný, retardovaný, negativní vývojový trend), nestandardní typy a poruchy vývoje, biologické a sociální determinační teorie psychického vývoje, periodizace vývoje (Piaget, Freud, Erikson)
8. Periodizace vývoje - předškolní období a mladší školní věk – vývoj základních dovedností a schopností (vývoj motorický, kognitivní, emoční, sociální vývoj a vývoj ega, hra (fantazijní a abreaktivní funkce), učení, kresba, rozvoj zájmů, teorie mysli – Premarc, Woodruff, školní zralost)
9. Dospívání – vymezení období, základní změny. Tělesný, kognitivní a emoční vývoj, vývoj morálky (Piaget, Kohlberg), odměny a tresty - jejich funkce a vliv ve starším školním věku, teorie sociální perspektivity R.Selmana, vliv vrstevnické skupiny, vývoj zájmů, nástup autonomie.
10. Vývoj jedince v závislosti na podmínkách vnějších – ohrožení psychického vývoje (syndrom CAN, deprivace a subdeprivace, šikana, styly rodinné výchovy, sexuální orientace, sourozenecké konstelace, vztah k vrstevníkům, mediální vlivy, institucionální výchova).
11. Socializace - mechanismy socializace, činitelé socializace (Helus, 2001), fáze socializace- Erikson, mimosocializační vlivy. Teorie skupinové socializace dle Harrisové a teorie sociálního učení dle Millera & Dollarda, dle Rottera, dle Searse a dle Bandury
12. Sociální skupina- charakteristika, typy, dynamika, vývoj vztahů, struktura a kompozice skupiny dle Levine & Morelanda, role, normy, sankce, cíle, hodnoty, koheze, Tuckmanova koncepce vývoje skupiny
13. Rodina - funkce, vývoj rodiny (tranzitorní a netranzitorní krize), rodinná socializace, resilience rodiny, dysfunkční rodiny.
14. Agrese – charakteristika, formy, druhy, příčiny, teorie agrese (Bandura, Fromm, Čermák), agresivita.
15. Komunikace (druhy, komunikační bariéry, transakční analýza - Berne)
16. Sociální percepce - interpersonální vnímání, sociální schémata, utváření dojmů, atribuční procesy, atribuční chyby.
17. Náročné životní situace - frustrace, deprivace, krize, konflikt, stres (charakteristika, reakce a styly zvládání NŽS).
18. Emoční inteligence - sebeuvědomování, sebepoznání, sebemotivace, empatie, sociální dovednosti, (Goleman, Shapiro, Stuchlíková)

19. Poruchy vnímání- iluze, halucinace (Příčiny, typy a jejich charakteristika)
20. Poruchy myšlení a intelektu- typy, příčiny, bludy, poruchy řeči, dysfázie, mentální retardace (stupně), demence - typy (charakteristika)
21. Poruchy emocí- typy, městnání afektu, práce se vztekem, strachem, smutkem, patické nálady (rysy, typy)
22. Poruchy vědomí - kvantitativní a kvalitativní (typy, charakteristika), poruchy spánku
23. Poruchy paměti a pozornosti- příčiny, typy, charakteristika, ADD, (příčiny, charakteristika, práce s těmito poruchami)
24. Neurotické poruchy v dětském věku a dospělosti- charakteristika, příčiny, symptomy, typy (fobická úzkostná porucha, generalizovaná úzkostná porucha, školní fobie a separační porucha, mutismus, enuréza, enkopréza, obsedantně-kompulzivní porucha, konverzní porucha)
25. Poruchy chování- vymezení, příčiny, rozdělení (poruchy opozičního vzdoru, socializovaná a nesocializovaná porucha, porucha chování ve vztahu k rodině...).

LITERATURA

- Bertrand, Y. (1998). *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál.
- Čáp, J., Mareš, J. (2008). *Psychologie pro učitele – dotisk*. Praha: Portál.
- Čáp, J. (1993). *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Univerzita Karlova.
- Čapek, R. (2010). *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada.
- Čermák, I., Hřebíčková, M., Macek, P. (2003). *Agrese, identita, osobnost*. Brno: AV ČR.
- Fleischmann, O. (2002). *Příčiny a deskripce poruch chování u dětí a mládeže*. In.: Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi. Ústí nad Labem: UJEP.
- Fleischmann, O. (2005): *Přístup transakční analýzy*. In.: Langová, M., Vacínová, M. a kol.: *Kapitoly z psychologie učení a výchovy*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského.
- Fleischmann, O. (2011). *Vybrané kapitoly z psychopatologie*, Ústí nad Labem: UJEP.
- Fontana, D. (1997). *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál.
- Goleman, D. (1997). *Emoční inteligence*. Praha: Columbus.
- Hátlová, B. (2010). *Psychologie seniorského věku*. Ústí nad Labem: UJEP PF.
- Hátlová, B., Louková, T., Wedlichová, I., Adámková Ségárd, M. (2016). *Osobnost a aktivní životní styl seniorů starších 75 let*. Psychologie a její kontexty (*in print*).
- Hátlová, B., Suchá, J. (2005). *Kinezioterapie demencí*. Praha: Triton.
- Helus, Z. (2001) *Úvod do sociální psychologie* : (aktualizovaná témata pro studující

- učitelství). Praha: UK.
- Hewstone, M., Stroebe, W. (2006). *Sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Holeček, V. (2014). *Psychologie v učitelské praxi*. Praha: Grada.
- Hoskovicová, S. (2006). *Psychická odolnost předškolního dítěte*. Praha: Grada.
- Hrabal, V. st. (1989). *Pedagogická diagnostika*. Praha, SPN.
- Hrabal, V. (1992). *Sociální psychologie pro učitele II*. Praha: UK.
- Hříbková, L. (2010). *Mimořádně nadané děti ve škole a v rodině*. Ústí nad Labem: UJEP.
- Kosíková, V. (2011). *Psychologie ve vzdělávání a její psychodidaktické aspekty*. Praha: Grada.
- Koukolík, F. & Drtilová, J. (2001). *Zlo na každý den – život s deprivanty I*. Praha: Galén.
- Langmeier, J., Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada.
- Langmeier, J., Matějček, Z. (2011). *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum.
- Mareš, J (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.
- Matějček, Z. (2011). *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Portál.
- Pavelková, I. (2002). *Motivace žáka k učení*. Praha: Univerzita Karlova.
- Pöethe, P. (2013). *Emoční poruchy v dětství a dospívání - 2. vydání*. Praha: Grada.
- Říčan, P. (2006). *Cesta životem*. Praha: Portál.
- Říčan, P., Krejčířová, D. (2006). *Dětská klinická psychologie*, Praha: Grada.
- Shapiro. L. (2009). *Emoční inteligence dítěte a její rozvoj*. Praha: Portál.
- Sobotková, I. (2010). *Psychologie rodiny*, Praha: Portál.
- Stuchlíková, I. (2002). *Základy psychologie emocí*. Praha: Portál.
- Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2008). *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M., Klégrová, J. (2008). *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Karolinum.
- Výrost, J., Slaměník, I. (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada.